

Regeringskansliet

2009-04-28

1 (1)

Dnr 2008:741

Redovisning av uppdrag om att utarbeta nya kursplaner och kunskapskrav för grundskolan och motsvarande skolformer m.m.

Dnr U2009/312/S

Härmed redovisas uppdraget U2009/312/S givet i särskild ordning för budgetåret 2009.

Redovisningen innehåller Skolverkets plan för genomförande av uppdrag U2009/312/S. Planen innehåller vidare förslag till implementerings- och fortbildningsinsatser riktade till lärare, skolledare och skolhuvudmän samt en uppskattning av kostnaderna för dessa insatser. I redovisningen redogörs även för vilka antaganden om undervisningstid som ska ligga till grund för kunskapskrav för godtagbara kunskaper samt för betygsteget E för grundskolan och motsvarande skolformer.

I redovisningen föreslår Skolverket att de nationella skolutvecklingssatsningarna och de tillgängliga statliga resurserna för dessa under implementeringsperioden huvudsakligen bör inriktas mot implementeringen av de nya läroplanerna. För att genomföra implementeringsinsatserna inom den planerade tidsramen krävs att Skolverket får ett uppdrag om implementering senast oktober 2009.

Redovisningen innehåller även förslag om

- att regeringen ger Skolverket bemyndigande att fastställa föreskrifter om kunskapskrav för grundskolan, och
- att teknikämnet tidsmässigt separeras från de naturorienterande ämnena i den nationella timplanen.

Per Thullberg
Generaldirektör

Niclas Westin

Ulrika Lundqvist

I ärendets slutliga handläggning har Camilla Asp, Ragnar Eliasson, Ann Charlotte Gunnarson, Kjell Hedwall, Eva Lindgren, Staffan Lundh samt Helen Ängmo i Skolverkets ledningsgrupp deltagit.

Delredovisning av regeringsuppdrag U2009/312/S

I denna rapport redovisas Skolverkets plan för genomförandet av *Uppdrag att utarbeta nya kursplaner och kunskapskrav för grundskolan och motsvarande skolformer m.m.* (U2009/312/S). Planen innehåller även förslag till implementerings- och fortbildningsinsatser riktade till lärare, skolledare och skolhuvudmän samt en uppskattning av kostnaderna för dessa insatser. I rapporten redogörs också för vilka antaganden om undervisningstid som ska ligga till grund för kunskapskrav för godtagbara kunskaper samt för betygsteget E för grundskolan och motsvarande skolformer

Bakgrund

Uppdraget

Enligt uppdraget ska Skolverket redovisa en samlad läroplan för respektive obligatorisk skolform¹ som ska innehålla skolans värdegrund och uppdrag, övergripande mål och riktlinjer samt kursplaner. Skolverket ska vidare utarbeta förslag till nya kursplaner samt föreskrifter om kunskapskrav för godtagbara kunskaper för grundskolan, obligatoriska särskolan, specialskolan och sameskolan. Skolverket ska även utarbeta kunskapskrav för betygstegen A, C och E för grundskolan, grundsärskolan och specialskolan.

De samlade läroplanernas första del ska i princip vara likalydande för samtliga skolformer och innehålla skolans värdegrund och uppdrag samt övergripande mål och riktlinjer. I de övergripande målen ska de normer och värden samt generella kompetenser som alla elever bör ha utvecklat när de lämnar skolan anges. Kursplanerna ska innehålla ämnets syfte, inklusive mål, och centralt innehåll till slutet av årskurs 3, 6 och 9². Kursplanerna ska kompletteras med föreskrifter om kunskapskrav för årskurs 3, 6 och 9 i grundskolan³.

Skolverket ska vidare redovisa en plan för genomförandet av uppdraget. Planen ska innehålla förslag till implementerings- och fortbildningsinsatser riktade till lärare, skolledare och skolhuvudmän samt en uppskattning av kostnaderna för insatserna. Skolverket ska också redogöra för vilka antaganden om undervisningstid som ligger till grund för godtagbara kunskaper i årskurs 3 och 6 samt betygsteget E i årskurs 9.

¹ Uppdraget avser samtliga obligatoriska skolformer

² Motsvarande ska gälla för årskurs 6 och 9 i grundsärskolan, årskurs 9 i träningskolan, årskurs 4, 7 och 10 i specialskolan samt årskurs 3 och 6 i sameskolan.

³ Motsvarande ska gälla för årskurs 6 och 9 i grundsärskolan, årskurs 9 i träningskolan, årskurs 4, 7 och 10 i specialskolan samt årskurs 3 och 6 i sameskolan.

2009-04-28
2 (18)

1. Organisation av läro- och kursplanerevidering

Läroplansöversyn

Skolverket har påbörjat en översyn av läroplanen, Lpo 94, i ett skolformsövergripande arbete som även inkluderar Lpf 94. Enligt uppdraget ska översynen framförallt vara av strukturell art och arbetet sker därför i första hand internt inom Skolverket. Skolverket gör bedömningen att båda läroplanerna bör ses över i ett sammanhang och håller för troligt att kommande uppdrag om gymnasieskolan inkluderar en översyn av Lpf 94.

Skolverkets bedömning är att avsnitt 2.2 Kunskaper behöver mest bearbetning, bl. a. eftersom målstrukturen ska göras om och de olika skolformernas mål separeras. Där finns också de generella kompetenserna, som behöver analyseras i relation till kursplanerna i respektive ämne. Skolverket avser att samråda med övriga skolmyndigheter under denna del av arbetet.

Ambitionen är att ett utkast till läroplanstext ska vara färdigt inför det konkreta kursplanarbetets start i augusti 2009.

Kursplaner för grundskolan

Förberedelser

Under hösten 2008 genomförde Skolverket ett stort antal ämnesforum kring grundskolans ämnen. Syftet med dessa forum var att föra en utbildningsvetenskaplig diskussion kring respektive ämne utifrån den kursplanestruktur som presenterats i betänkandet *Tydliga mål och kunskapskrav i grundskolan* (SOU 2007:28). I dessa forum deltog, förutom samtliga nationella resurscentra, forskare från det utbildningsvetenskapliga området. Urvalet av forskare har gjorts så att olika teorbildningar, lärosäten och miljöer så långt som möjligt varit representerade. Skolverket har mött cirka 100 forskare i dessa forum och har ett fortsatt samarbete med ett flertal av dem.

Under de första månaderna av 2009 har förberedelserna fortsatt med olika slags samråd. Syftet med samråden har varit att ta del av kunskap och synpunkter från organisationer och myndigheter som på olika vis har intressen i grundläggande utbildningsfrågor. Samråden har organiserats kring såväl övergripande och generella som ämnesspecifika frågor och perspektiv. Skolverket har bjudit in cirka 170 organisationer och myndigheter till dessa samråd. Bland de inbjudna finns bland annat universitet, högskolor, nationella resurscentra, myndigheter och olika intresse- och fackföreningar. Skolverket har avgränsat inbjudningarna till att omfatta nationella organisationer och föreningar med tydlig koppling till utbildningsfrågor. Se bilaga 1 för sammanställning.

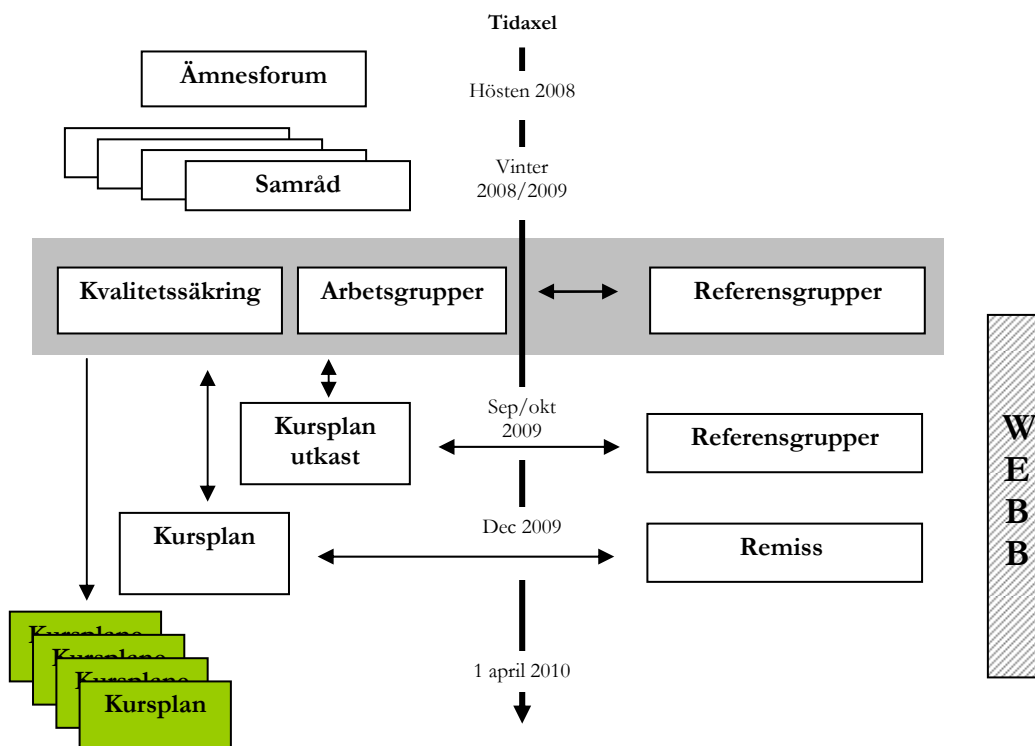
Skolverket har lanserat en särskild webbplats⁴, där uppdraget, propositioner, betänkanden och Skolverkets arbete kring uppdraget presenteras. Webbplatsen kommer att användas aktivt under hela reformarbetet. Ett nyhetsbrev har lanserats och ett utskick till landets samtliga skolor har gjorts i syfte att sprida information om uppdraget och om Skolverkets arbete.

Under våren 2009 fortsätter förberedelserna inför själva revideringsarbetet. Förberedelserna handlar huvudsakligen om rekrytering av experter, detaljplanering av arbetsorganisationen, analys och sammanställning av resultaten av ämnesforum och samråd samt framtagande av konstruktionsprinciper för kursplanerna och instruktioner för experter.

Under maj månad anordnar Skolverket ett tiotal konferenser för skolledare och skolhuvudmän. Syftet med konferenserna är att ge information om uppdraget, hur Skolverkets arbete med uppdraget går till, tidplan samt vilka möjligheter som finns att hålla sig informerad om och vara delaktig i arbetet.

Arbetsorganisation kursplanerevidering

Processkiss för kursplanerevidering

⁴ www.skolverket.se/skola2011

2009-04-28
4 (18)

Till varje ämne kommer en arbetsgrupp att skapas och till varje sådan ämnesarbetsgrupp skapas en ämnesreferensgrupp. Arbets- och referensgrupperna ska bestå av ca 5 respektive 15 personer per ämne. Grupperna ska sättas samman med en blandning av lärare från grundskolan, ämnesdidaktiker, ämnessakkunniga och specialpedagoger⁵. Ansvaret för arbetet ligger på arbetsgruppen som står för det huvudsakliga arbetet. Ämnesreferensgruppernas funktion är att ge arbetsgruppen återkoppling på olika versioner av kursplaneutkast. En kvalitetssäkringsgrupp ska löpande kvalitetssäkra kursplanerna.

Till arbetet ska ett stort antal externa referensgrupper kopplas. Samtliga organisationer och myndigheter som deltagit i samrådsmöten har erbjudits att ingå i dessa externa referensgrupper. Skolverket planerar också att knyta till sig fyra referensskolor för ett närmare samarbete. Detta möjliggör fördjupade samtal kring hur förslagen till kursplaner fungerar utifrån ett verksamhetsperspektiv. Många skolor har också visat intresse för att fungera som referensskolor under arbetet, i nuläget ca 120 stycken. Detta engagemang och intresse vill Skolverket uppmuntra och planerar för att använda även dessa skolor som referensskolor. I syfte att få kursplaner och kunskapskrav ordentligt genomlysta planerar Skolverket vidare för att till varje kursplan koppla lärare från ett trettiotal slumpmässigt utvalda skolor. Detta innebär sammantaget att lärare från ca 500- 600 slumpmässigt utvalda skolor kommer att ge respons på kursplaner och kunskapskrav.

Arbetsprocessen

Utifrån de riktlinjer som ges i regeringsuppdraget kommer Skolverket att utarbeta förslag på kursplaner och kunskapskrav i nära samverkan med experter inom området samt verksamma lärare.

Kursplaner och kunskapskrav ska tas fram i en process där arbets- och ämnesreferensgrupper utifrån Skolverkets riktlinjer arbetar fram ett första utkast. Utkastet presenteras för externa referensgrupper för synpunkter samtidigt som det läggs ut på Skolverkets reformwebbplats. Inkomna synpunkter analyseras av arbetsgruppen inför det fortsatta arbetet. Skolverket planerar för att lägga ut kursplaner och kunskapskrav för synpunkter vid tre tillfällen under hösten.

I den avslutande arbetsfasen ska de sista justeringarna inför kursplanernas och kunskapskravens remissbehandling göras. Remissperioden beräknas från mitten av december fram till slutet av januari. Under februari görs en sista genomgång av kursplanerna och kunskapskraven utifrån den värdering som gjorts av inkomna remissynpunkter i relation till de fastställda riktlinjerna. Skolverket fattar därefter beslut om det förslag som slutligen redovisas för regeringen senast den 1 april 2010.

Bemyndigande för utfärdande av föreskrifter för kunskapskrav

Skolverket har idag bemyndigande att utfärda föreskrifter om betygskriterier för grundskolan och kan inte inom ramen för detta bemyndigande fastställa föreskrifter om kunskapskrav. Skolverket föreslår därför att regeringen ger myndigheten ett sådant bemyndigande.

⁵ Bland annat personal från Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)

Övriga obligatoriska skolformer

I princip samtliga förberedelser som gjorts under hösten 2008 och vintern 2009 har varit skolformsövergripande och omfattat såväl de obligatoriska skolformerna som gymnasieskolan. Ytterligare skolformsspecifika förberedelser planeras under våren 2009.

Kursplaner för specialskolan

Förberedelser

Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) har skapat en samverkansgrupp där såväl skolformsspecifika som skolformsövergripande strategier och frågor diskuteras och bereds.

I en första fas är arbetet inriktat mot att identifiera hur anpassningsbehoven ser ut för specialskolans elevgrupp samt hur myndighetens specialpedagogiska kompetens bäst kan användas i kursplanarbetet.

Arbetsorganisation

Personal från SPSM planeras ingå i ämnesreferensgrupperna kring grundskolans kursplaner i syfte att bevaka det specialpedagogiska perspektivet. För de kursplaner som är specifika för specialskolan ska det bildas egna ämnesarbetsgrupper. Dessa grupper kommer att bestå av personal från SPSM, lärare från specialskolan samt andra ämnesexperter. Arbetet kommer att ske som en integrerad del av tidigare beskrivna arbetsprocess för grundskolan.

Tidplan

Tidplanen är i allt väsentligt densamma som för grundskolan. Skolverket kan dock inte utfärda föreskrifter om specialskolans kursplaner innan regeringen fastställt grundskolans kursplaner.

Kursplaner för sameskolan

Förberedelser

Skolverket har under vintern haft samråd med Sameskolstyrelsen. Under samrådet diskuterades såväl skolformsspecifika frågor som revideringen av kursplanen i samiska. Skolverket och Sameskolstyrelsen har fortsatt löpande kontakt igenom arbetet.

Arbetsorganisation

En ämnesarbetsgrupp kring ämnet samiska ska bildas. Arbetsgruppen planeras bestå av personal från sameskolan, representanter för sameskolstyrelsen, modersmåls lärare i samiska samt en eller två forskare. En ämnesreferensgrupp ska bildas på samma vis som för grundskolan.

Tidplan

Tidplanen är i allt väsentligt densamma som för grundskolan. Skolverket kan dock inte utfärda föreskrifter om sameskolans kursplaner innan regeringen fastställt grundskolans kursplaner.

2009-04-28
6 (18)

Kursplaner för den obligatoriska särskolan Grundsärskolan

Förberedelser

De ämnesforum och samråd som tidigare beskrivits har även varit värdefulla för arbetet kring grundsärskolan. Alla ämnen som finns i grundsärskolan finns också i grundskolan. För att få särskoleperspektivet allsidigt belyst kommer konferenser med forskare, lärarutbildare och myndigheter att anordnas.

Arbetet med att rekrytera experter och referenspersoner kommer att ske under våren. I övrigt kommer arbetet med revideringen av grundsärskolans kursplaner i hög utsträckning att samordnas med träningskolan och grundskolan.

Arbetsorganisation

Till varje ämne och ämnesblock kommer att knytas en arbetsgrupp bestående av två personer, samtliga lärare. Ansvaret för arbetet med att ta fram förslag till kursplaner ligger hos arbetsgrupperna och här kommer det huvudsakliga arbetet att ske. En referensgrupp som ska bestå av specialpedagoger, rektorer, forskare, lärarutbildare och myndighetspersoner kommer att finnas för att ge återkoppling till arbetsgrupperna. De ämnessakkunniga från grundskoleprojektet ska finnas som ytterligare kvalitetssäkrare.

Samarbete med ett antal referensskolor kommer, liksom på grundskolan, att ge fördjupade samtal kring hur förslagen till kursplaner fungerar utifrån ett verksamhetsperspektiv.

Tidplan

Redovisningen för den obligatoriska särskolan ska ske senast den 1 oktober 2010.

Träningskolan

Förberedelser

Under våren kommer Skolverket att inbjuda till konferenser och samråd för att ta del av och diskutera tankar runt revideringen av kursplaner för träningskolans ämnesområden. De inbjudna ska bestå av specialpedagoger, rektorer, forskare, lärarutbildare, myndighetspersoner och handikapporganisationer.

Arbetet med att rekrytera experter och referenspersoner kommer att ske under våren. I övrigt kommer arbetet med träningskolans revideringsarbete i hög utsträckning att samordnas med grundsärskolan och grundskolan.

Arbetsorganisation

Arbetsorganisationen är i allt väsentligt densamma som för grundsärskolan

Tidplan

Liksom för grundsärskolan ska redovisning för träningskolan ske senast den 1 oktober 2010.

Skolverket bedömer att färdigställandet av kursplanerna för obligatoriska särskolan kommer att kosta ca 7 000 000 kronor under 2010

2. Implementerings- och fortbildningsinsatser

Såväl utvärderingar, studier som erfarenheter visar att de nuvarande kursplanerna har varit svåra att hantera för lärare och rektorer. Arbetet med att planera undervisningen mot långsiktiga mål och följa upp verksamheten utifrån elevernas resultat i förhållande till målen har haft brister som uppmärksammats vid upprepade tillfällen⁶. Det mål och resultatstyrda systemet har med andra ord inte fått avsett genomslag. En bristfällig implementering inför introduktionen av det nya systemet lyfts fram som en av orsakerna till detta⁷. I samband med implementeringen av de nya läroplanerna bör staten därför ta tillfället att tydliggöra skolans uppdrag, inklusive kursplanernas innehåll, i relation till det mål- och resultatstyrda systemet samt relatera detta till den faktiska undervisningen. Genom att göra detta ges goda förutsättningar för att det mål- och resultatstyrda systemet får tydligare genomslag i verksamheten. Därigenom förbättras möjligheterna till ökad måluppfyllelse.

Forskning och erfarenheter visar att framgångsrika implementeringar har ett antal gemensamma kännetecken. Dessa kännetecken är att insatserna

- når en relativt stor andel av dem som berörs av förändringen. Det krävs en kritisk massa för att arbetet ska få livskraft,
- är långsiktiga till såväl struktur och innehåll, samt
- påverkar inre strukturer i den berörda organisationen.

Med bakgrund av detta ser Skolverket att den reform som regeringen nu avser att genomföra kommer att kräva relativt omfattande insatser. För att genomföra sådana insatser inom den planerade tidsramen krävs dock att Skolverket får ett uppdrag om implementering under oktober 2009.

Arbetsprocessen

Förslaget som presenteras i denna rapport bygger på synpunkter som på olika sätt kommit Skolverket till del under arbetet med att ta fram underlaget. Skolverkets kommunala referensgrupp samt några utvalda kommuner⁸ har tillfrågats om erfarenheter av de insatser som gjorts vid införandet av målen och proven i årskurs 3. Ett seminarium⁹ med nationella resurscentra, ett antal universitet och regionala utvecklingscentra, fackliga företrädare, huvudmannorganisationerna, skolmyndig-

⁶ Skolverket (2006) Skolverkets lägesbedömning 2006, Skolverkets rapport nr 288

⁷ Tydligare mål och kunskapskrav i grundskolan (SOU 2007:28)

⁸ Helsingborg, Karlstad, Pajala samt Stockholm.

⁹Seminarium 25/2-09. Deltagare: Regionalt utvecklingscentrum i Malmö, Regionalt utvecklingscentrum Umeå Pedagogiskt utvecklingscentrum – lärande i samverkan Jönköping, Göteborgs universitet, Karlstads universitet, Lärarförbundet, Lärarnas riksförbund, Sveriges skollärförbund, Sveriges kommuner och landsting, Friskolornas riksförbund, Centrum för tekniken i skolan, Nationellt centrum i kemi, Nationellt centrum i fysik, Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk, Nationellt centrum för språk-, läs- och skrivutveckling, Nationellt centrum för matematikutbildning, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Sameskolstyrelsen, Statens skolinspektion, Högskolverket, Utbildningsradion, Sala kommun, Birgittaskolan i Örebro.

2009-04-28
8 (18)

heter samt ett antal kommuner har även hållits. Vid seminariet diskuterades behov, omfattning och struktur på såväl implementering som fortbildning. Utöver detta har synpunkter på såväl implementering som fortbildningsinsatser kommit Skolverket till del via myndighetens webbplats där information om uppdraget ligger. Ytterligare samråd har hållits med Specialpedagogiska skolmyndigheten samt med de berörda fackliga organisationerna¹⁰ och huvudmannorganisationerna.¹¹

Skolverket har i förslaget till implementerings- och fortbildningsinsatser till stor del utgått från de erfarenheter som gjorts i samband med implementeringen av nationella mål och prov i årskurs 3 samt arbetet med Gymnasieskola 2007. Erfarenheter från implementeringen av Lpo 94 ligger också till grund för förslagets utformning.

Mål och principer för implementeringen

De nya läroplanerna ska vid ikraftträdandet vara kända och förankrade hos lärare, rektorer och skolhuvudmän. Efter det att Skolverket avslutat sin del av reformarbetet, ska insatserna i huvudsak fokuseras på riktade fortbildningsinsatser. Ledord som bör känneteckna arbetet med och implementeringen av de nya styrdokumentet för den obligatoriska skolan är öppenhet och delaktighet.

En förutsättning för att reformen ska få genomslag är att syftet med reformen är väl förankrat hos skolhuvudmän, rektorer och lärare samt känt av elever och föräldrar. Genom att det finns möjlighet att följa och vara delaktig i revideringen av kursplanerna visar erfarenheten att förståelsen för olika beslut och ställningstaganden ökar.

Principer för implementeringen bör vara att insatserna ska

- ha en tydlig ansvarsfördelning mellan stat och huvudman,
- skapa tidig beredskap hos skolhuvudmän och rektorer för den förändring som den obligatoriska skolan står inför,
- riktas mot alla nivåer i utbildningskedjan, från skolhuvudman och rektor till enskilda lärare samt elever och föräldrar,
- beakta skolornas praktiska möjligheter och resurser att ta del av implementerings- och fortbildningsinsatser.

Innehållet i implementeringssatsningarna

När Lpo 94 implementerades stod det nya styrsystemet med decentralisering samt mål- och resultatstyrning i fokus och staten begränsade sin styrning till att ange värdegrunden, skolans mål, att tydliggöra ansvarsfördelningen samt att lyfta fram resultatkraven. Informationen riktades i huvudsak till två målgrupper, politiker med ansvar för skolan men framför allt till rektorer, som sågs som nyckelgruppen i implementeringsarbetet.

Vid lanseringen av de läroplaner som planeras träda i kraft läsåret 2011/2012 bör insatserna i större utsträckning riktas mot lärare och fokusera på undervisningsinnehållet än vad som gjordes vid införandet av Lpo 94. Särskilt bör uppföljning,

¹⁰ Lärarnas riksförbund, Lärarförbundet samt Skolledarförbundet

¹¹ Sveriges kommuner och landsting samt Friskolornas Riksförbund

utvärdering och bedömning, där nationella prov och diagnoser är en självklar del, och dess förhållande till undervisningen behandlas. Insatserna bör utöver att handla om kursplanernas innehåll inrikta sig mot kursplanernas struktur och relation till de övergripande målen och riktlinjerna i läroplanens första del. Därmed skapar insatserna förståelse för såväl skolans samlade uppdrag som kursplanernas uppbyggnad och innehåll.

De insatser som riktas till rektorer bör i första hand gälla skolans uppdrag så som det kommer till uttryck i den samlade läroplanen och vad det betyder för organisering, planering och uppföljning av den egna verksamheten.

De insatser som riktas till skolhuvudmän bör i första hand handla om de övergripande målsättningarna med utbildningen samt huvudmannens ansvar för utbildningens resultat.

I propositionen *En ny betygsskala* (prop. 2008/09:66) aviseras ett införande av betyg från årskurs 6 samtidigt som de nya läroplanerna träder i kraft. I förslag på implementerings- och fortbildningsinsatser har Skolverket inkluderat en tänkt satsning som kommer att vara nödvändig för den grupp av lärare som berörs av en sådan reform.

Implementeringsorganisationen

Implementeringsperioden beräknas sträcka sig fram till och med år 2016. Tydliga insatser från Skolverket bör finnas med under det förberedande året samt de två första åren efter det att läroplanen trätt i kraft. Det är väsentligt att skolverksamheten får fokusera på den förändring som reformen innebär. De nationella skolutvecklingssatsningarna och de tillgängliga statliga resurserna för dessa bör under implementeringsperioden därför huvudsakligen inriktas mot implementeringen av de nya läroplanerna.

Insatserna ska i huvudsak inriktas mot skolhuvudmän, rektorer och lärare. För detta krävs en organisation som möjliggör såväl informationsspridning som dialog och stöd i processen och föreslås ha den struktur som presenteras i det följande.

Ämnesrepresentanter

För att nå ut till samtliga lärare på skolnivå utvecklas den organisation med ett antal implementeringsansvariga (i fortsättningen benämnda som ämnesansvariga) som sjesattes vid införandet av målen och proven i årskurs 3. Genom utbildning och stöd från Skolverket blir den ämnesansvariga, på uppdrag av huvudmannen, en kraftfull resurs så att innehållet och intentionerna i kursplanen för ett ämne sprids och förankras inom den egna organisationen. Att nå den lokala nivån via utsedda resurspersoner har vid tidigare reformimplementeringar visat sig vara effektivt förutsatt att resurspersonerna givits ett tydligt uppdrag av huvudmannen. Erfarenheter visar även att antalet resurspersoner är avgörande för att insatserna ska få avsedd effekt och nå ut till samtliga lärare samt för att insatserna ska präglas av ett verksamhetsperspektiv.¹² Antalet ämnesansvariga bör beräknas dels utifrån

¹² Några erfarenheter från tidigare implementeringar av nya läroplaner är bl.a. följande. FbLgr 69 var ett omfattande material som framför allt fokuserade ämnessamverkan och arbetsområdes-

2009-04-28
10 (18)

den stora volym av lärare som ska nås, dels utifrån antalet ämnen, vilket resulterar i en volym på cirka femtontusen personer¹³. Detta inkluderar samtliga obligatoriska skolformer. Årliga konferenser samt riktat stödmaterial bör erbjudas de ämnesansvariga från och med hösten 2010 till och med hösten 2012. Staten bör svara för de direkta omkostnaderna för dessa konferenser, dvs. kostnader för konferens, resa och övernattnig.

Skolhuvudmän och skolledare

Varje huvudman och rektor bör få möjlighet att i god tid förbereda verksamheten för införandet av de nya läroplanerna. Information bör gå ut tidigt om reformen samt om hur implementering och fortbildning ska ske på huvudmannan- och skolvivå. Skolverket avser att bjuda in huvudmännen, förvaltningschefer och politiker, snarast efter det att implementerings- och fortbildningsinsatserna är beslutade. Rektorerna har en avgörande roll för att reformen ska få genomslag. Tydliga insatser måste därför riktas mot rektor och rektors ansvar att stödja lärare i arbetet med styrdokumentet. Årliga konferenser samt riktat stödmaterial för rektorer bör erbjudas från och med hösten 2010 till och med hösten 2012.

Ekonomiska resurser som stöd och styrmedel

En viktig komponent för att ovanstående satsningar ska få effekt i verksamheten är att förutsättningarna för det lokala arbetet är tillräckligt goda. Huvudansvaret för att dessa förutsättningar skapas, det vill säga att planera och ordna för kompetensutveckling, ligger på huvudmännen för skolan och skolledare i enlighet med 2 kap. 7 § skollagen. Erfarenheter visar att många satsningar inte givit särskilt stora avtryck i verksamheten beroende av att de organisatoriska och ekonomiska förutsättningarna inte varit tillräckligt goda. I betänkandet (SOU 2007:28) gör utredaren bedömningen att staten bör tillskjuta resurser som till exempel kan användas för genomförande av i huvudmannens regi.¹⁴ Skolverket instämmer i denna bedömning och anser att statliga resurser i första hand bör koncentreras till 2011. Därefter kan huvudmännen komma att behöva resurser för förstärkt lokalt utvecklingsarbete. Resurserna bör utformas som riktade statsbidrag och administreras av Skolverket. En sådan utformning av det statliga stödet får därmed såväl en stödjande som styrande funktion.

principen. Det introducerades och genomfördes i flera steg, som involverade länskolnämnder, rektorer samt huvudlärare och genomfördes som lokala studiedagar i ganska enhetliga centralt styrda former. Personallagsutbildning var en del av strategin vid införandet av Lgr 80. Det var skolornas egna frågor, som kom i fokus under implementeringen, och de lokala genomförandegrupper, som arbetade med hjälp av genomföranderesursen, fick en god legitimitet hos sina kolleger.

Genomförandet skedde alltså på den enskilda skolans egna villkor, vilket till viss del resulterade i att förändringsarbetet gärna blev försiktigt och inom ramen för den rådande skolkulturen. I arbetet med Gymnasieskola 2007 mötte Skolverket drygt 20 000 lärare och rektorer. Insatserna vid införandet av nationella mål och prov i årskurs 3 involverade 1500 implementeringsansvariga samt knappt 3000 rektorer och huvudmän.

¹³ Staten har under de senare åren utbildat såväl processledare som matematik- och språkutvecklare, vilka kan fungera som ämnesansvariga i ett implementeringsarbete på lokal nivå.

¹⁴ Utredaren beräknar kostnaden för 100 000 grundskollärare som deltar i två utbildningsdagar till 400 miljoner kronor.

Regionala utvecklingscentra och nationella resurscentra

Insatserna bör i så stor utsträckning som möjligt möta de lokala behoven och förutsättningarna. Via rektorer och ämnesansvariga finns goda möjligheter att organisera erfarenhetsutbyte mellan huvudmän och skolor. För att stödja rektorer och ämnesansvariga i det lokala utvecklingsarbetet önskar Skolverket samarbeta med regionala utvecklingscentra och nationella resurscentra.

En interaktiv och öppen webbplats

För att säkerställa en likvärdig undervisning krävs implementeringsinsatser som kan tillgodose det lokala behovet med hänsyn till enskilda skolors och huvudmäns ekonomiska och organisatoriska förutsättningar. Vid implementeringen av de nya läroplanerna bör därför Skolverkets webbplats kontinuerligt utvecklas och bland annat tillhandahålla webbkonferenser, filmade seminarier, informations- och fortbildningsmaterial samt utgöra en plattform för erfarenhetsutbyte via diskussionsforum.

Koppla stödmaterial till de nya styrdokument

I uppdraget ingår att ta fram ett allmänt råd till kursplanerna och kunskapskraven. Det allmänna rådet planeras att behandla kursplanerna och kunskapskraven på en övergripande nivå. Skolverket avser därför även att ta fram ett kommenterande material där de bakomliggande motiven till kursplanernas mål och innehåll beskrivs. Materialet ska utformas så att de blir ett centralt stöd i implementeringsarbetet och finnas tillgängligt i god tid innan de nya styrdokument träder i kraft.

Skolinspektionen

Skolinspektionen är en central del av den statliga styrningen av skolan och kan ha en viktig roll i implementeringen av de nya läroplanerna. Genom att granska hur implementeringsarbetet organiseras på huvudmannan- och skolnivå och i vilken utsträckning insatserna kommit verksamheten till del kan Skolinspektionen komplettera Skolverkets stödjande och styrande insatser.

Övriga målgrupper

Implementeringsinsatserna bör förutom det som ovan nämnts även riktas till elever, föräldrar, rektors- och lärarutbildning samt till läromedelsproducenter.

De som i högsta grad kommer att beröras av de nya läroplanerna är eleverna och indirekt deras föräldrar. Det är den enskilda skolans ansvar att förklara och diskutera innehållet i styrdokumentet med denna målgrupp. Skolverket kan dock stödja lärare i detta arbete genom att ta fram material som kan fungera som stöd i dialogen mellan lärare och föräldrar. Tillsammans med dessa grupper centralorganisationer bör även en riktad informationskampanj utarbetas. Informationen bör finnas tillgänglig på de arenor där eleverna befinner sig.

Framtidens lärare och rektorer finns på lärar- och rektorsutbildningen och därför är information om de nya reformerna extra viktig här. Konferenser, utbildningsdagar och riktat informationsmaterial är exempel på hur information bör spridas i dessa grupper. Högskoleverket bör få i uppdrag att göra en implementeringssatsning för lärarutbildarna. I en sådan satsning kan Skolverket bistå med kompetens.

2009-04-28
12 (18)

Läromedel är enligt många undersökningar starkt styrande för undervisningen¹⁵. Det är viktigt att läromedelsproducenter tidigt är informerade om de förändringar styrdokumentet står inför. Denna grupp bör erbjudas möjlighet att följa framskrivandet av kursplanerna via egna konferenser alternativt genom att delta i de möten och konferenser som genomförs med professionen.

Implementerings- och fortbildningsinsatser i tre faser

Ett omfattande informationsarbete har redan initierats och kommer att pågå under det att kursplaneförslagen tas fram. Informationsinsatserna består av konferenser för rektorer och skolhuvudmän, information via webb och fackpress. Efter det att regeringen fastställt de nya samlade läroplanerna bör som beskrivits tidigare ett omfattande arbete ske via rektorer och de ämnesansvariga. Insatserna övergår successivt mot riktad fördjupning och fortbildning för lärare. Den fortbildning som kan komma att behövas handlar i första hand om att ge ämnesdidaktisk fördjupning för att hantera betygs- och bedömningsfrågor.

Skolverket föreslår insatser i tre överlappande faser:

Informationsfasen

I den första fasen ansvarar Skolverket för att informera om reformen samt om vilka implementerings- och fortbildningsinsatser som kommer att erbjudas. Insatserna sker via konferenser av olika slag eventuellt delvis i samarbete med fackförbunden och huvudmannorganisationerna, enligt följande förslag.

- Större informationskonferenser dit Skolverket inbjuder rektor och motsvarande från varje skola samt skolhuvudmän för såväl kommunala som fristående skolor. Konferenser kommer att anordnas under maj månad 2009 men bör även anordnas efter det att regeringen gett Skolverket uppdrag om implementerings- och fortbildningsinsatser i syfte att förankra upplägget av implementeringen. Dessa möten är centrala för att verksamheten ska kunna förbereda och ta ansvar för införandet av reformen.
- Skolhuvudmännen erbjuds att skicka ett antal ämnesansvariga till ämneskonferenser. Syftet med konferenserna är att göra de ämnesansvariga förtrogna med kursplanestrukturen, innehållet i kursplanen för ämnet, kunskapsprogressionen samt bedömning utifrån kunskapskraven. Dessa personer utgör en viktig resurs för att insatserna ska nå ut till varje enskild skola och lärare. Som stöd utarbetar Skolverket ett material som kommenterar kursplanen i respektive ämne. Via kontinuerlig dialog med de ämnesansvariga kan Skolverket få information om behov och inriktning på kommande fortbildningsinsatser.

Insatserna behöver vara kraftfulla under de tre första åren efter det att styrdokumentet trätt i kraft. Återkommande rektorskonferenser samt ämneskonferenser med de ämnesansvariga bör därför erbjudas. Seminarserier, riktade till rektorer och ämnesansvariga i syfte att stödja processen på skolnivå, bör erbjudas och

¹⁵ Skolverket (2006) Läromedlens roll i undervisningen, Skolverkets rapport nr 284

uppdrag kring detta bör ges till regionala utvecklingscentra och nationella resurscentra.

Implementeringsfasen

Ansvar för att den andra fasen genomförs ligger på skolhuvudmännen. Syftet med denna del av implementeringen är att lärare i såväl kommunala som fristående skolor ges möjlighet till fördjupning av innehållet i kursplanerna, förståelse för relationen mellan läroplanens olika delar samt vad detta betyder för undervisningen.

Det är väsentligt att insatserna stödjer den lokala diskussionen där professionens egna frågor kommer till uttryck. Erfarenhetsutbyte har visat sig vara mer effektivt än att lyfta fram goda exempel för kunskapsuppbyggnad. De statliga insatserna, informations- och stödmaterial, behöver även närmare kommuniceras för att de ska bli hanterbara på lokal nivå.

Fortbildningsfasen

Den tredje fasen riktar sig mot det lokala och individuella fortbildningsbehovet. Det är väsentligt att insatserna håller hög kvalitet och därför baseras på ämnes-teoretisk och ämnesdidaktisk forskning samt beprövad erfarenhet.

Den fortbildning som erbjuds ska vara kopplad till lärarnas ämne respektive ämnesområde och fokus ska vara att bredda och fördjupa lärarnas didaktiska kunskaper¹⁶. Uppföljning, utvärdering och bedömning som grund för utveckling av undervisningen och ur ett likvärdighetsperspektiv är centrala delar.

Reformen i sig innebär inga förändringar som ställer nya krav på lärares formella behörighet. Däremot kommer det att ställas ytterligare krav på de lärare som ska hantera kunskapskraven i årskurs 3 i de naturorienterade och samhällsorienterade ämnena samt på den grupp av lärare som kommer att beröras av ett införande av betyg från årskurs 6. För dessa lärargrupper bör kurser i betygssättning och bedömning erbjudas. Eftersom kurserna ska kunna tillgodose en stor grupp lärare bör dessa utformas som uppdragsutbildningar riktade mot skolor och arbetslag via universitet och högskolor. Resurser inom ramen för lärarfortbildningsinsatsningen bör kunna användas till detta.

För att snabbt tillgodose de initiala fortbildningsbehoven som uppstår i samband med införandet av kunskapskraven för årskurs 3 i de naturorienterade och samhällsorienterade ämnena samt när det blir aktuellt med införande av betyg från årskurs 6, bör Skolverket utarbeta riktat fortbildningsmaterial som kan användas för studier och diskussion på skolorna. Materialen bör inriktas mot ämnesdidaktik och prov och bedömning.

Uppföljning och utvärdering

Insatserna i alla tre steg bör följas upp och utvärderas. Detta ska ske dels fortlöpande för att stödja såväl stat som huvudmän i det pågående implemente-

¹⁶ Det didaktiska området har inte prioriterats inom lärarlyftet.

2009-04-28
14 (18)

ringsarbetet dels i efterhand där utfallet eller slutresultatet av den samlade implementeringen analyseras. Utvärderingen bör starta redan under 2009.

Eftersom en del av det som utvärderas rör Skolverkets egna insatser är det lämpligt att även anlita externa utvärderare. Utvärderingen bör leda till årliga delrapporter samt rapporteras i sin helhet hösten 2016.

Kostnadsuppskattningar

I tabellen nedan presenteras kostnader för de föreslagna implementeringsinsatserna

Post	2010	2011	2012	2013-16	Totalt
Rektorskonferenser	4 000 000	2 000 000	2 000 000		8 000 000
Ämneskonferenser ¹⁷	70 000 000	39 000 000	39 000 000		148 000 000
Särskolekonferenser	1 000 000	1 000 000	1 000 000		3 000 000
Regionala och lokala aktiviteter på uppdrag av Skolverket	2 000 000	10 000 000	10 000 000	10 000 000	32 000 000
Seminarium för utlandsskolor	160 000				160 000
Information ¹⁸	10 000 000	400 000			10 400 000
Kommentar – och stödmaterial	2 000 000				2 000 000
Kompetensutvecklingsmaterial		8 000 000			8 000 000
Webbkonferenser		1 500 000			1 500 000
Utvärdering	1 000 000	1 500 000	1 500 000	4 000 000	8 000 000
Skolverkets interna kostnader					
Webbadministration	2 400 000	1 000 000	300 000		3 700 000
Tillfällig personalförstärkning	1 000 000	1 000 000	500 000		2 500 000
Kostnad per år	93 560 000	65 400 000	54 300 000	14 000 000	227 260 000

I tidigare avsnitt (se sid. 10) har Skolverket instämt i bedömningen i SOU 2007:28 om att staten bör tillskjuta resurser för att genomföra utbildningsdagar i huvudmannens regi. För år 2010 tillkommer även kostnader på ca 7 miljoner kronor för färdigställande av kursplanerna för den obligatoriska särskolan.

¹⁷ Beloppet baseras på 60 konferenser för 15 000 ämnesansvariga. Av beloppet utgör ca 30% konferenskostnader och övrigt är kostnader för resor, boende och medverkan.

¹⁸ ”startpaket” å 100 kronor för 100 000 lärare.

3. Antaganden om undervisningstid

Enligt uppdraget ska Skolverket redovisa mot vilka antaganden om undervisningstid kunskapskraven i respektive ämne ska konstrueras. Skolverkets antaganden som presenteras nedan utgår från två principiella ställningstaganden.

1. Grundprincipen är att så långt som möjligt utgå från praxis
2. Omfördelningar av tid i förhållande till praxis görs endast i den utsträckning det finns en tydlig kunskapsgrund att utgå ifrån

Anledningen till att utgå från praxis och att inte överväga större omfördelningar av tid är att det i stor utsträckning saknas kunskap för att göra sådana omfördelningar. Den kunskap som behövs är tyvärr inte heller möjlig att få fram inom ramen för detta uppdrags tidsramar. I några ämnen är kunskapsläget dock stabilare varför vissa mindre justeringar ändå görs.

I syfte att skapa en stabil kunskapsgrund om praxis har Skolverket inventerat officiell statistik, utredningar och forskning inom området. I och med den avreglerade tidsanvändningen i skolan har ingen statistisk uppföljning gjorts på ämnesnivå varför det inte heller finns någon officiell statistik om tidsanvändning i skolan fördelat på ämnen och årskurser. Inte heller har inventeringen av utredningar och forskning givit några svar på dessa frågor.

Skolverket har utifrån denna brist på statistik och forskning vänt sig till verksamheten för att samla in information. Myndighetens empiri baserar sig på uppgifter från 65 huvudmän som inte deltagit i försöksverksamheten med utbildning utan timplan i grundskolan¹⁹ och från ett trettioåttal grundsärskolor. Under denna begränsade tidsperiod har det inte varit möjligt att få fram ett större källmaterial vilket gör att några statistiskt tillförlitliga beräkningar inte är möjliga att göra. De värden som fåtts fram måste betraktas som preliminära riktvärden och kan komma att behöva omprövas i det fortsatta arbetet med kursplaner och kunskapskrav.

Utifrån variationen i insamlat material kan man övergripande konstatera att huvudmän och skolor utnyttjar möjligheten att fritt fördela undervisningstiden mellan årskurser. Skolverket har utifrån materialet gjort medelvärdesberäkningar men det måste betonas att standardavvikelseerna är stora i många ämnen. Variationen i obligatoriska sarskolan är särskilt påtaglig. I vissa ämnen är den uppemot 400 procent, något som visar på komplexiteten i att göra dessa uppskattningar.

I ett försök att validera data har Skolverket jämfört de beräknade medelvärdena för grundskolan med uppgifter från en enkät gjord inom ramen för Nationella utvärderingen 2003. I denna enkät ombads rektorer uppskatta tidsanvändningen på den egna skolan. Enkätens frågekonstruktion möjliggör tyvärr inte några riktigt valida och reliabla statistiska jämförelser utifrån fördelning av tid per ämne och år men varsamt gjorda beräkningar indikerar att medelvärdena från dessa två datainsamlingar ger likvärdiga resultat.

¹⁹ Prop. 1998/99:110, bet. 1999/2000:UbU5, rskr1999/2000:15

2009-04-28
16 (18)

Sambällsorienterande – naturorienterande ämnen, inklusive teknik

Uppgifter om hur fördelningen av tid inom ämnesblocken SO respektive NO görs är ovanliga i materialet. Detta gör att uppskattningar om den ämnesvisa fördelningen mellan ämnena i ämnesblocken SO respektive NO, inklusive ämnet teknik, är mycket svåra att göra. I den fördelning av undervisningstid som presenteras nedan är ämnena inom ämnesblocken SO respektive NO, inklusive ämnet teknik, inte separerade från varandra. Skolverket avser att fortsätta analysarbetet kring den ämnesvisa fördelningen under det fortsatta kursplanarbetet. Kunskapskraven för dessa ämnen kommer att konstrueras utifrån den uppskattning av undervisningstid som gjorts för respektive ämnesblock. Skolverket vill i samband med detta lyfta fram att det är olyckligt att teknikämnet är inlåst i timplanen för de naturorienterande ämnena. Skolverket föreslår att teknikämnet tidsmässigt separeras från de naturorienterande ämnena i den nationella timplanen.

I det insamlade materialet framkommer tydligt att det under de första skolåren råder en viss övervikt mot de samhällsorienterande ämnena i fördelningen av tid. För de naturorienterande ämnena finns dessutom enkätdata från TIMSS 2007 som visar att lärare huvudsakligen undervisar i biologi under de första skolåren. Utifrån dessa uppgifter gör Skolverket jämfört med de beräknade medelvärdena en mindre omfördelning av tiden mellan ämnesblocken för årskurserna 1-3 i syfte att stärka ämnena kemi, fysik och teknik. Genom denna justering får ämnesblocken SO och NO lika mycket undervisningstid i de tre första skolåren.

Modersmål

Att göra uppskattningar om undervisningstid för ämnet modersmål är förknippat med ett antal svårigheter. Modersmålsundervisning kan anordnas antingen som språkval (320 timmar), elevens val (382 timmar), inom ramen för skolans val (upp till 600 timmar) eller utanför timplanebunden tid²⁰. Den vanligaste formen är att modersmålsundervisningen förläggs utanför timplaneförlagd tid om ca 40-60 minuter per vecka²¹. Om undervisningen förläggs utanför timplanebunden tid får den ges under högst 7 år om inte särskilda skäl föreligger. Beroende på vilket alternativ som väljs erbjuds eleverna undervisning allt från ca 170 klocktimmar och uppåt. Att utifrån detta uppskatta vilken undervisningstid som ska ligga till grund för konstruktionen av kunskapskraven för årskurs 6 och 9 i modersmål är av förståeliga skäl en vansklig operation. Den uppskattning som presenteras nedan är baserad på ett antagande att eleven får undervisning ca 1 timme (60 min) i veckan vilket ger ca 250-320 timmar under skoltiden beroende på hur undervisningen organiseras. Skolverket avser dock att fortsätta analyserna kring modersmålsundervisningen inför kursplanarbetet.

²⁰ 2 kap. 10 § grundskoleförordningen (1994:1194)

²¹ Skolverkets rapport 321 2008, Med annat modersmål - elever i grundskolan och skolans verksamhet

Samiska

Inom sameskolan läser eleverna ämnet samiska under minst 800 timmar. I och med att sameskolan är sexårig bör kunskapskraven för årskurs 6 följaktligen utformas utifrån denna undervisningstid. Att bedöma vilken undervisningstid som ska ligga till grund för kunskapskraven för årskurs 9 är dock mer komplicerat. Utgår man från det antagande som gjorts för ämnet modersmål i grundskolan bör kunskapskraven för årskurs nio bygga på ytterligare ca 80-120 timmars undervisning. Om man istället utgår från att eleverna fortsätter att läsa ämnet inom ramen för språkvalet bör kunskapskraven för årskurs 9 istället bygga på ytterligare ca 300- 320 timmars undervisning.

Till bilden hör att kursplanen för ämnet samiska ska användas av de elever som inte gått i sameskolan och endast läser samiska som modersmål inom ramen för grundskolan²². Redan kunskapskraven för årskurs 6 blir för dessa elever orimligt höga. Skolverket överväger olika tekniska konstruktioner för att hantera detta.

Preliminära antaganden om undervisningstid

I följande tabeller presenteras Skolverkets antaganden om den undervisningstid som ska ligga till grund för konstruktionen av kunskapskraven. Antagandena är preliminära riktvärden och kan komma att behöva omprövas i det fortsatta arbetet med kursplaner och kunskapskrav.

Grundskolan

	>åk3	>åk6	>åk9	Garanterat
Bild	100-120		100-120	230
Hem- och konsument kunskap	30-40		80-90	118
Idrott och hälsa	300-320		180-200	500
Musik	140-160		60-80	230
Slöjd	190-210		120-140	330
Svenska	670-710	500-540	260-300	1 490
Engelska	250-270		200-220	480
Matematik	280-320	280-320	260-300	900
SO	180-220	330-370	300-340	885
NO inkl. teknik	180-220	230-270	300-340	800
Språkval	320			320
Modersmål²³	160-200		80-120	

²² 2 kap. 10 § grundskoleförordningen (1994:1194)

²³ Ingår ej i timplanen

2009-04-28

18 (18)

Specialskolan

	>åk4	>åk7	>åk10	Garanterat
Svenska	560-600	390-430	380-420	1360
Teckenspråk	550-590		140-180	710
Engelska	240-280		200-240	480
Rörelse och drama	160-200		60-100	260

Obligatoriska särskolan

	>åk6	>åk9	Garanterat
Bild	135-175	80-100	250
Hem- och konsument kunskap	160-210	440-500	650
Idrott och hälsa	540-600	300-360	900
Musik	280-320	140-190	460
Slöjd	430-490	400-450	880
Svenska	920-1000	450-500	1 440
Engelska	50-80	110-150	200
Matematik	600-640	340-380	980
SO	420-460	310-350	770
NO	370-410	240-280	650

Sameskolan

	>åk6	>åk9
Samiska	800	80-120